

**ATYRAU
UNIVERSITY**

Х.Досмұхамедов атындағы
Атырау университеті КеАҚ

5В050600 – Экономика, 6В04101-
Экономика мамандығына арналған
қорытынды аттестаттауға дайындау
бойынша әдістемелік нұсқау

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Х.ДОСМҰХАМЕДОВ АТЫНДАҒЫ АТЫРАУ УНИВЕРСИТЕТІ КеАҚ
ЭКОНОМИКА КАФЕДРАСЫ

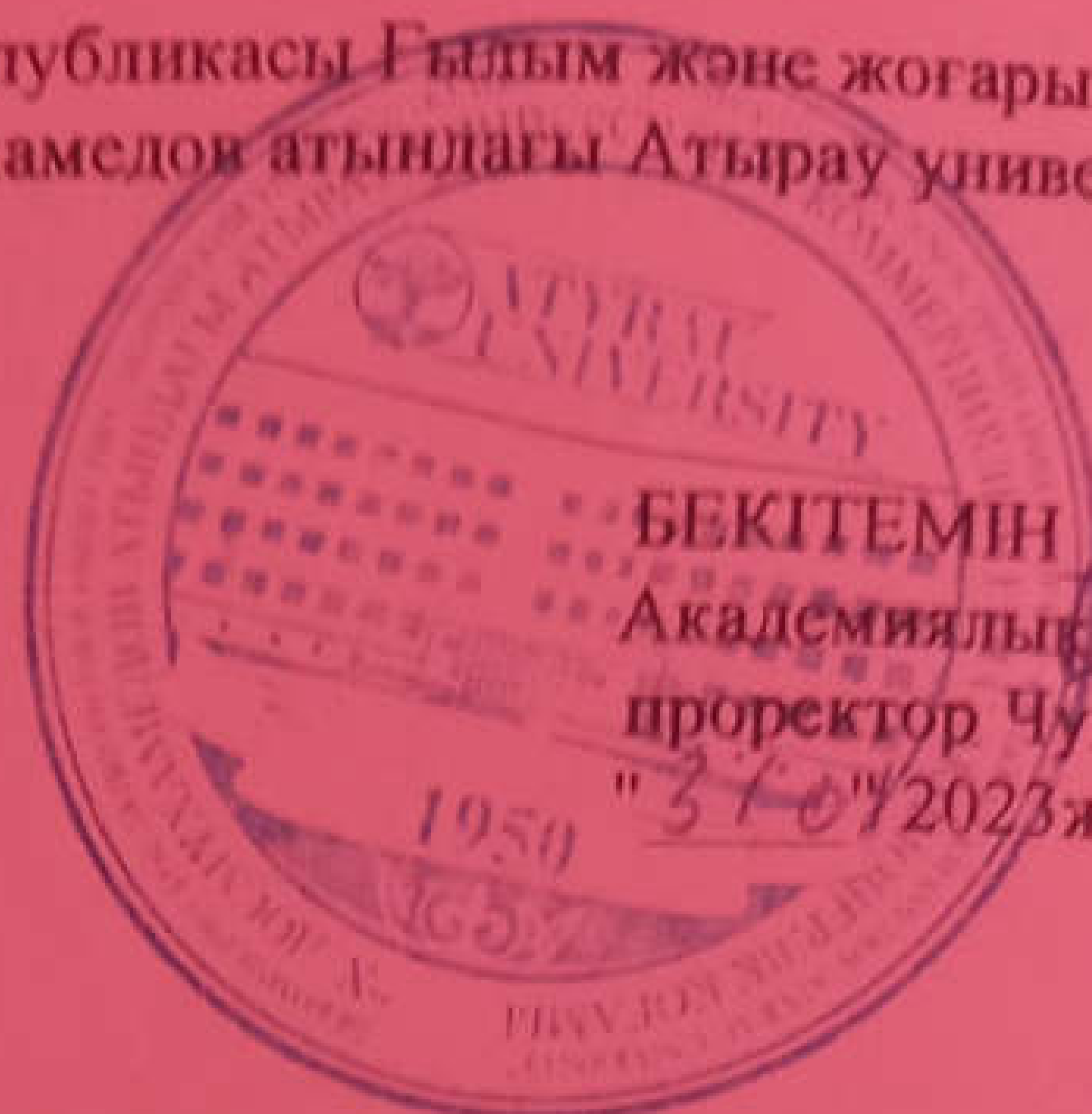
ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ

білім беру бағдарламасы 6В04101 – Экономика, 5В050600 – Экономика,

Атырау, 2023ж.

Қорытынды аттестаттау үшін бағдарламаны бекіту парағы

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
«Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті» НАО

БЕКІТЕМІН
Академиялық мәселелер жөніндегі
проректор Чукуров А.Е.
"31" 2023ж

ҚОРЫТЫНДЫ АТТЕСТАТТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ

6B04101 – Экономика, 5B050600- Экономика білім беру бағдарламасының
студенттеріне арналған

Бағдарлама білім алушыларды қорытынды аттестаттау Ережесі негізінде әзірленді.

Құрастырушы: э.ғ.м., аға оқытушы Masali Масалимова А.К

Экономика кафедрасының мәжілісінде

«09» 01 2023 ж. талқыланды, хаттама № 6
Кафедра меңгерушісі Сабирова э.ғ.к. Сабирова Р.К.

«Экономика және құқық» факультетінің оқу-әдістемелік кеңесі мақұлдады,

«27» 01 2023 ж., хаттама № 5
Факультеттің ОӘК-нің төрағасы Адиетова э.ғ.к. Адиетова Э.М.

КЕЛІСІЛДІ

Факультет деканы Декан 27.01.2023 ж

ББАСАЖДҚО басшысы ББАСАЖДҚО «30» 01 2023ж

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесінде бекітілген

30» 01 2023 ж Хаттама № 3

1. Қорытынды аттестацияның мақсаты мен міндеттері

(Мұнда білім беру бағдарламасы бойынша қорытынды аттестацияның мақсаты мен міндеттерін сипаттаңыз)

Қорытынды аттестаттау – бакалавриат бітірушінің білім беру бағдарламасын меңгеру сапасын және оның қажетті құзыреттерді меңгеру дәрежесін кешенді тексеру. Қорытынды аттестация студенттің ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелері бойынша бітіру емтиханын дайындау және тапсыру және/немесе диссертация қорғау рәсімдерін қамтиды.

Қорытынды аттестаттаудың мақсаты – 6B04101-Экономика білім беру бағдарламасы бойынша білім алушылардың кәсіби даярлық деңгейінің Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің студенттерді даярлау бағыты бойынша талаптарына сәйкестігін белгілеу. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің талаптарына сәйкес, қорытынды аттестаттау сынақтарының белгіленген түрлерін сәтті тапсырған жағдайда бакалавриат бітірушісіне «Экономика бакалавры» біліктілігі және мемлекеттік диплом беріледі, шығарылады.

Қорытынды аттестаттау міндеттері: Бакалавриат бітірушінің қорытынды аттестациясының мақсаты қорытынды аттестаттау комиссиясының алдында тұрған бірқатар міндеттерді анықтайды:

- бітірушінің кәсіби қызметтің негізгі түрлеріне дайындық дәрежесін бағалау;
- бітірушінің бойында қалыптасқан қажетті құзіреттілік деңгейін, құзіреттіліктердің қалыптасу кезеңдерін сипаттайтын және кәсіптік салада жоспарланған нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін бітірушінің теориялық білімдерін, дағдыларын және практикалық дағдыларын меңгеру дәрежесін бағалау;
- бітірушінің өзіндік ғылыми-зерттеу жұмыстарына дайындық деңгейін анықтау.

Бағдарламаға енгізілген пәндер ұйымдастырушылық, басқарушылық, жобалық, ғылыми-зерттеу қызметіне қатысты негізгі, жалпы кәсіптік және кәсіби құзыреттерді құрайды. Қорытынды емтихан студенттердің республикалық және өңірлік мемлекеттік органдарда, мекемелерде және ұйымдарда кәсіби басқару қызметін жүзеге асыру үшін қажетті оқу пәндерін (модульдерін) меңгеру және тәжірибеден өту барысында алған білімдері, дағдылары мен дағдыларының болуын тексеруге бағытталған. Ғылыми-зерттеу мекемелері, қоғамдық бірлестіктердің кеңселері, оның ішінде коммерциялық және коммерциялық емес ұйымдар жетекшілер, менеджерлер, мамандар, кеңесшілер және т.б.

2. Қорытынды аттестацияға ұсынылған құзыреттер

Қорытынды аттестация кезінде студент келесі құзыреттердің қалыптасуын көрсетуі керек. (БАРЛЫҚ құзыреттерді тізімденізі!)

2.1. Әмбебап (базалық құзырет):

Әмбебап (базалық құзыреттілік) – маманның әмбебап, интеллектуалдық, коммуникативті, эмоционалды және ерікті қасиеттеріне (білім, дағды, қасиеттер мен дағдылар) негізделген кәсіби міндеттер кешенін шеше білу қабілеті.

- құзыреттің атауы абстрактілі ойлау, талдау, синтездеу қабілеті:

Білу: зерттелетін құбылыстар мен процестерді талдау және синтездеу негізінде абстрақтылы ойлауды қалыптастыру тәсілдері мен ғылыми ойлау әдістерін

Істей білу: қазіргі заманғы ғылыми көзқарастар тұрғысынан дүниетанымдық және қолданбалы мәселелерді түсіну және талдау, олар үшін балама шешімдерді таңдау және талдау нәтижелеріне экономикалық баға беру;

Игереді: абстрактілі ойлау, ақпаратты логикалық және сыни қабылдау, жаңа идеяларды тудыру, ғылыми жетістіктерді алу және бағалаудың заманауи әдістері

- құзыреттің атауы; Стандартты емес жағдайларда әрекет етуге дайын болу, қабылданған шешімдер үшін әлеуметтік және этикалық жауапкершілікті көтеру:

Білу: стандартты емес жағдайларда әрекет ету ережелерін, тәртібі мен түрлерін, қабылданған шешімдер үшін әлеуметтік және этикалық жауапкершілік шараларын

Істей білу: стандартты емес жағдайларда әрекеттер тізбегін анықтау және жүзеге асыру және қабылданған шешімдер үшін әлеуметтік және этикалық жауапкершілікті көтеру

Меншікті: дер кезінде диагностикалау әдістері және стандартты емес жағдайларды шешудің тиімді әдістері, қабылданған шешімдерге әлеуметтік жауапкершілік және этикалық мінез-құлық дағдылары.

2.2. Жалпы кәсіптік құзыреттер (GPC):

Жалпы кәсіптік құзыреттілік – маманның кәсіби қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін білім, дағды және тәжірибе, сондай-ақ жеке қасиеттері негізінде кәсіби міндеттер кешенін шеше алу қабілеті.

- құзырет атауы (ОПК-1); – ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып және ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі талаптарын ескере отырып, ақпараттық-библиографиялық мәдениет негізінде кәсіби қызметтің стандартты міндеттерін шеше білу.

Білу керек: қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, тиісті кәсіптік саланың мәселелерін шешудің әдістемесі мен әдістерін; кәсіпорын экономикасы саласындағы типтік есептерді шешу шарттарын; кәсіпорындағы процестердің әлеуметтік-экономикалық құбылыстарын басқару, жоспарлау және талдау кезіндегі ақпараттық қауіпсіздік талаптарын;

Істей білу: кәсіпорындағы, әртүрлі салалардағы және салалардағы экономикалық процестерді зерттеуге қажетті ақпаратты жинау және өңдеу; ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып және қолданбалы міндеттерді шешу үшін ақпараттық қауіпсіздіктің негізгі талаптарын ескере отырып, ақпараттық-библиографиялық мәдениет негізінде ақпаратты құрудың, сақтаудың және берудің автоматтандырылған құралдарын пайдалану; Игеру: ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, библиографиялық және ақпараттық материалды талдау дағдыларын; кәсіпорынды оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдылары.

Құзыреттің атауы (ОПК-2); – Тапсырмаға сәйкес экономикалық мәліметтерді өңдеу құралдарын таңдай білу, есептеу нәтижелерін талдау және қорытындыларды негіздеу.

Білу: экономикалық мәліметтерді өңдеудің негізгі құралдарын; есептердің негізгі түрлері және қолданбалы құралдармен басталатын экономикалық көрсеткіштер; кәсіпорынның (ұйымның) қаржылық-шаруашылық қызметінің негізгі көрсеткіштері; кәсіпорынның қаржылық-шаруашылық және өндірістік қызметінің мәселелерін шешуге қажетті мәліметтерді жинау, талдау және өңдеу әдістері.

Істей білу: алынған тапсырма бойынша ақпаратты іздеу, нақты экономикалық есептерге қажетті мәліметтерді жинау және талдау; экономикалық мәліметтерді өңдеудің негізгі құралдарын қолдану; экономикалық мәліметтерді өңдеу құралдарын пайдалана отырып есептердің негізгі түрлерін құру.

Меншікті: экономикалық мәліметтерді өңдеу құралдарын таңдау әдістерін; экономикалық көрсеткіштерді есептеу нұсқалары; экономикалық мәліметтерді есептеуде алынған нәтижелерді негіздеуге арналған қорытындылар жүйесі

2.3. Кәсіби құзыреттер (ДК):

Кәсіби құзыреттілік – маманның нақты білім, іскерлік және дағды негізінде таңдаған қызмет саласында кәсіби міндеттер кешенін шеше алу қабілеті.

(Осы БӨ назар аударатын кәсіби қызмет түрлеріне сәйкес келетін кәсіби құзыреттер ғана тізімделуі керек.)

- құзыреттің атауы (КҚ-1); - Шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызметін сипаттайтын экономикалық және әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштерді есептеуге қажетті бастапқы мәліметтерді жинау және талдау мүмкіндігі.

Білу керек: өндірістік-шаруашылық қызметті талдаудың мазмұнын және оны жүзеге асыру реттілігін; кәсіпорынның қаржылық-өндірістік-шаруашылық қызметін зерттеуде қолданылатын талдау әдістерін;

Істей білу: экономикалық, әлеуметтік, басқару ақпарат көздерін пайдалану; қаржылық есептілікті талдау және алынған нәтижелерді жоспарлар мен басқару шешімдерін негіздеу үшін пайдалану; қаржылық-шаруашылық қызметке талдау жасауды ұйымдастыру;

кәсіпорынның өндірістік-шаруашылық қызметінің әртүрлі аспектілерін зерттеуде қаржы-шаруашылық қызметін талдау әдістерін таңдау және қолдану; Меншікті: коммерциялық төлем қабілеттілігін бағалау әдістері; шаруашылық қызметінің тиімділігін кешенді бағалау әдістемесі және рейтинг.

- құзырет атауы (КҚ-2); Меншіктің әртүрлі нысандарындағы кәсіпорындардың, ұйымдардың, бөлімдердің және т.б. есептерде қамтылған экономикалық, қаржылық, бухгалтерлік және басқа да ақпаратты талдау және түсіндіру және басқару шешімдерін қабылдау үшін алынған ақпаратты пайдалану мүмкіндігі;

Білу: іскерлік ақпаратты өңдеу әдістері мен бағдарламалық камтамасыз етуді қолданудың тізімі мен мүмкіндіктерін; экономикалық саясатты және экономикалық және қаржылық есептілікті қалыптастыру үшін экономикалық талдаудың негізгі принциптерін, стандарттарын, нормативтік-құқықтық негіздерін; қаржылық тұрақтылықтың, өтімділік пен төлем қабілеттілігінің, іскерлік және нарықтық белсенділіктің, қызметтің тиімділігі мен табыстылығының негізгі көрсеткіштері; қаржылық есептілікті жасау әдістемесі мен тәртібі; қаржылық есептілікті талдау негіздері;

Істей алуы керек: іскерлік ақпаратты өңдеу әдістері мен бағдарламалық камтамасыз етуді қолдану; экономикалық талдаудың әртүрлі әдістері мен әдістерінің ұйымның қаржылық нәтижелеріне әсерін қадағалау; экономикалық және қаржылық есептілікті талдау негізінде анықталған тенденцияларды зерттеу.

Игеру: экономикалық және қаржылық есептіліктің дұрыстығын құрастыру және тексеру құралдарын; ақпараттық технологиялар қызметтерімен өзара әрекеттесу дағдылары мен әдістері, корпоративтік ақпараттық жүйелерді пайдалану; экономикалық және қаржылық есептілікті талдау және болжау әдістері; экономикалық және қаржылық есептілікті талдағаннан кейін негізделген инвестициялық, несиелік және қаржылық шешімдерді қабылдау әдістері.

- құзыреттің атауы (КҚ-3); Басқару шешімдерінің ұсынылған нұсқаларын сыни тұрғыдан бағалау, әлеуметтік-экономикалық тиімділік критерийлерін, тәуекелдерді және ықтимал әлеуметтік-экономикалық салдарларды ескере отырып, оларды жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеу және негіздеу қабілеті;

Білу: кәсіпкерлікті дамытудың қазіргі тенденциялары; басқару шешімдерінің нұсқалары; әлеуметтік-экономикалық тиімділік критерийлері; басқарушылық мінез-құлық және тәуекелдерді басқару теориясының негіздері; тәуекел түрлері; кәсіпорын экономикасындағы басқару шешімдерінің ерекшеліктері; шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызметін сипаттайтын көрсеткіштердің заманауи жүйесін құру, есептеу және талдау негіздерін; кәсіпорындардың қызметін бағалау әдістері және техникалық-экономикалық негіздемелер мен шешімдер қабылдау әдістемесі;

Істей білу: әлеуметтік-экономикалық тиімділік критерийлерін, тәуекелдерді және ықтимал әлеуметтік-экономикалық салдарларды ескере отырып, басқару шешімдерін әзірлеу және негіздеу; басқару шешімінің ықтимал әлеуметтік-экономикалық салдарын бағалау үшін тәуекелдерді басқару теориясын қолдану; басқару шешімдерінің әлеуметтік-экономикалық тиімділігінің сандық көрсеткіштерін есептеу; экономиканың әртүрлі сфералары мен салаларындағы кәсіпорындардың өндірістік-шаруашылық қызметінің негізгі көрсеткіштерін есептеу; кәсіпорындағы менеджмент жүйесін жетілдіру үшін қажетті деректерді жинау, талдау және өңдеу; кәсіпорындардың экономикалық және әлеуметтік дамуын талдау; нақты жағдайларды талдауда экономикалық мәселелерді анықтау, оларды шешу жолдарын ұсыну; Меншікті: кәсіпорынның қызмет ету мәселелерін шешуге қажетті мәліметтерді жинау, талдау және өңдеу әдістемесі; әлеуметтік-экономикалық тиімділік өлшемдерін, тәуекелдер мен ықтимал әлеуметтік-экономикалық салдарларды ескере отырып, басқарушылық шешімдерді бағалауға және жетілдіруге дайын болу; қисынсыз басқарушылық шешім қабылданған жағдайда тәуекелдерді басқару және әлеуметтік-экономикалық салдарларды анықтау тәсілдері.

3. Қорытынды аттестацияның көлемі, құрылымы және мазмұны

ЖОО-ға қорытынды аттестаттау дипломдық жұмысты (жобаны) қорғау немесе кешенді емтихан тапсыру түрінде жүзеге асырылады. Қорытынды сертификаттау кезінде 12 академиялық кредитті құрайды. ІА ұзақтығы - 6 апта.

Білім беру бағдарламасы бойынша қорытынды аттестаттау мыналарды қамтиды:

- дипломдық жұмысты (жобаны) дайындау және қорғау;
- Кешенді емтихан тапсыруға және тапсыруға дайындық.

3.1 Кешенді емтихан

Кешенді емтиханның мақсаты – бітірушінің кәсіби даярлық деңгейін және оның кәсіби қызметі саласындағы практикалық мәселелерді шешу қабілетін анықтау.

Кешенді емтихан ауызша билет емтиханы форматында жүргізіледі. Кешенді емтихан келесі пәндер бойынша сұрақтарды қамтиды:

- Фирма экономикасы;
- Кәсіпкерлік.

Қорытынды кешенді емтихан алдында студенттерге қорытынды аттестацияға ұсынылған мәселелер бойынша кеңес беріледі.

Қорытынды кешенді емтихан бір кезеңде өткізіледі: билеттер бойынша емтихан, аттестаттау комиссиясының ашық отырысында. Билеттер бойынша емтиханды өткізу кезінде емтихан алушыға жауапты дайындау үшін 1 сағат уақыт беріледі. Студент емтихан картасының сұрақтарына ашық жауап береді. Студенттің қарастырылатын тақырыптар бойынша білімінің тереңдігін анықтау мақсатында АК мүшелері қосымша сұрақтар қоюға құқылы. Емтихан билетінің сұрақтарына ауызша жауап беру ұзақтығы 30 минуттан аспауы керек. Жауапқа дайындалу процесінде емтихан алушыға осы бағдарлама, бағдарламада көрсетілген әдебиеттерді пайдалануға рұқсат етіледі.

3.2 Кешенді емтиханға берілген сұрақтары бар пәндер тізімі

«Фирма экономикасы» пәнінің мазмұны

1. Кәсіпорын басқару объектісі ретінде.

Макроэкономикалық қатынастар жағдайында кәсіпорындардың қызмет етуінің алғы шарттарының мәні, рөлі және ерекшеліктері. Нарықтағы кәсіпорындардың негізгі функциялары мен мақсаты. Кәсіпорындардың ұйымдық-құқықтық нысандары. Кәсіпорынның ішкі және сыртқы ортасы. Экономикалық белгілері бойынша кәсіпорындардың жіктелуі. Компания құрылымы.

2. Кәсіпорын қызметін басқарудың ұйымдық құрылымы мен нормасы.

Басқару ұйымының құрылымы туралы түсінік. Басқаруды ұйымдастыру құрылымының түрлері: сызықтық, функционалдық, сызықтық-функционалдық (штаттық), матрицалық. Олардың артықшылықтары мен кемшіліктері. Басқарудың ұйымдық құрылымын жобалау. Жобалау кезеңдерінің сипаттамасы. Ұйымдық құрылымға қойылатын негізгі талаптар. Ұйымдастыру құрылымының параметрлері. Бөлімдерді ұйымдық құрылымға үйлестіру және біріктіру механизмі. Бақылау нормасы (мөлшері). Басқарудың қазіргі заманғы ұйымдық құрылымы.

3 Кәсіпорынды басқарудың ұйымдық-құқықтық нысандары

Экономикалық қызметтің қазіргі түрлері. Кәсіпорындардың әртүрлі ұйымдық-құқықтық белгілері бойынша жіктелуі. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі және ұйымдық-құқықтық нысандары, мемлекеттік және мемлекеттік кәсіпорындар, коммерциялық емес ұйымдар, шаруашылық серіктестіктер мен акционерлік қоғамдар, еншілес кооперативтер. Шаруашылық серіктестіктердің сипаттамасы және олардың түрлері, толық серіктестік, қосымша жауапкершілігі бар серіктестік, жауапкершілігі шектеулі серіктестік. Қауымдастық ұйымдары (ассоциациялар, одақтар). Бірлестіктердің ұйымдық-құқықтық нысандарына холдингтер мен қаржылық-өнеркәсіптік топтар, концерндер, консорциумдар, тресттер, синдикаттар, картельдер жатады. Фирмаларды басқарудағы

ерекшеліктер: меншік сипаты бойынша (жеке картель, синдикат, концерн, өнеркәсіптік холдингтер, қаржылық топ, мемлекеттік және кооперативтік одақтар).

4 Кәсіпорындағы басқару шешімдері

Басқару процесіндегі шешімнің рөлі. Басқару шешімдерінің түсінігі және олардың классификациясы. Шешімді құрудың логикалық схемасы. Басқару шешімдерін әзірлеу. Басқару – қабылданған шешімдер сапасының көрсеткіштері. Шешімдерді қабылдау және жүзеге асыру кезеңдері. Белгісіздік жағдайында шешім қабылдау. Шешімнің салдары: бағалау және болжау. Күрделі әртүрлі мәселелерді шешудегі басқару шешімдері. Бағдарламаға бағытталған және проблемаға бейімделген басқару.

5 Өндірісті басқару. Өндірістік жоспарлау.

Кәсіпорынның өндірістік жоспарының мазмұны. Бәсекелестік стратегиясын қалыптастыру. Жоспарлаудың әдістемелік негізі. Өндірістік жоспарлау. Кәсіпорынның өндірістік қуаты және оны анықтаушы факторлар. Жоспарлаудың мазмұны, мақсаттары мен міндеттері. Жоспар түрлері, жоспарлау формалары. Жоспарлау принциптері, кестелер, коммуникациялар, деңгейлер. Ұйымның стратегиялық жоспарлауы. Стратегияның іске асырылуын басқарудың Стратегиялық жоспарын бағалаудың сандық және сапалық критерийлерін құрудың әдістері, рәсімдері мен ережелері. Тактикалық жоспарлау. Тактикалық жоспарды құрудың сипаты мен тәртібі. Кәсіпорынның жоспарлауды ұйымдастыру формалары. Ұйымды басқарудағы бизнес-жоспар. Бизнес-жоспардың міндеттері, бөлімдері. Жұмысты таңдау, бәсекелестік артықшылықтардың түрлері. Нарықты бағалау. Нарықты зерттеу процесінің кезеңдері. Бәсекелестік мүмкіндігі. Маркетинг жоспары, өндіріс жоспары, қаржылық жоспардың негізгі элементтері. Жоспарлауды ұйымдастыру және оның шет елдердегі ерекшеліктері.

6 Кәсіпорынның негізгі қорлары

Негізгі қорлардың экономикалық мәні, құрамы және құрылымы. Негізгі қорлардың өзіндік құнының түрлері. Негізгі қорлардың физикалық және моральдық тозуы және тозуы. Негізгі құралдарды қалпына келтіру. Негізгі қорларды бағалау әдістері. Негізгі өндірістік қорларды қамтамасыз ету және пайдалану көрсеткіштері және оларды анықтау әдістері. Кәсіпорынның өндірістік қуаты. Негізгі қорларды тиімді пайдаланудың факторлары мен жолдары.

7 Кәсіпорынның айналым капиталы

Кәсіпорынның айналым қаражатының экономикалық мәні, құрамы және құрылымы. Кәсіпорында айналым қаражатын пайдалану деңгейі. Көрсеткіштер. Кәсіпорындағы айналым қаражатын пайдалану деңгейі кәсіпорынның негізгі қорларының қалыптасуы мен пайдаланылуын көрсетеді. Кәсіпорынның нормативтік базасы және оны жетілдіру жолдары. Айналым қаражатын мөлшерлеу. Өнімнің материалдық шығынының құны, оны азайту жолдары. Кәсіпорындағы айналым қаражатының үнемдеу элементтері.

8 Кәсіпорындағы персонал

Кәсіпорынның дамуындағы «жұмыс күші» факторының мәні. Еңбек нарығы және оның қызмет ету ерекшеліктері. Кәсіпорындағы кадрлық саясаттың мәні. Өнеркәсіптік-өндірістік персонал, мәні мен белгілеріне қарай жіктелуі. Персонал құрылымына әсер ететін факторлар. Еңбек өнімділігі: мәні, анықтау әдістері, көрсеткіштері және жоспарлау. Еңбек өнімділігінің өсуінің факторлары мен резервтері.

9 Өтемақы

Еңбекақының мәні, қоғамдағы рөлі. Еңбекақының тарифтік жүйесі және оның негізгі элементтері; Кесімді еңбек ақы: қарапайым, кесімділік-бонус, жанама-кесімділік аккорд, кесімді-прогрессивті; Шұғыл еңбекақы: қарапайым, мерзімдік сыйақы, сағаттық, апталық, айлық – еңбекақы төлеудің нысаны мен жүйесі. Тарифтік емес еңбекақы жүйесі.

10 Кәсіпорындағы инвестициялық және инновациялық қызмет

Күрделі салымдардың мәні, жіктелуі және құрылымы. күрделі салымдарды қаржыландыру. Инвестициялар: мәні, түрлері, көздері және инвестициялардың бағыттары. Кәсіпорынға инвестицияларды жобалау. Күрделі салымдарды экономикалық негіздеу әдістері. Күрделі құрылысты жобалау. Қазақстан Республикасының ғылыми-техникалық саясаты. Кәсіпорындарды инновациялық басқару. Инновациялық жобалар портфолиосын

калыптастыру. Күрделі салымдар құрылысының тиімділігін арттырудың негізгі бағыттары мен жолдары және күрделі құрылысты тиімді ұйымдастыру.

11 Кәсіпорын шығындары

Өндіріс шығындарының мәні және өндірістік шығындар экономикалық категория ретінде және оның түрлері. Өнімді өндіруге және өткізуге кеткен шығындардың классификациясы. Өнімнің өзіндік құнының құрылымы және оны анықтаушы факторлар. Кәсіпорында өнімнің өзіндік құнын жоспарлау.

12 Өндірістің пайдасы мен рентабельділігі

Кәсіпорынның табысы, оның мәні мен маңызы. Пайда – кәсіпорын қызметінің тиімділігінің негізгі өлшемі. Пайданы жоспарлаудың мәні, түрлері және әдістері. Кәсіпорынның пайдасын бөлу және пайдалану. Өнімнің, өндірістің, капиталдың және өткізудің рентабельділігі. Кәсіпорынның табыстылық деңгейін көтеру жолдары. Кәсіпорынның табыстылығы.

13 Өнімнің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету

Өнімнің бәсекеге қабілеттілігі: түсінігі және оны жетілдіру қажеттілігі. Өнім сапасы: мәні, қызметі, оның деңгейін көтеру жолдары. Тауарлардың бәсекеге қабілеттілігінің көрсеткіштері. Стандарт және стандарттау түсінігі. Өнімдерді стандарттау және сертификаттау қажеттілігі. Өнімнің бағалық рөлі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру. Өнім сапасын басқару жүйесін дамыту.

14 Кәсіпорындардың маркетингтік және өндірістік қызметі

Маркетингтің мәні. Стратегиялық жоспарлау және маркетингтік әсер етудің қажеттілігі мен мәні. Кәсіпорынның әлеуетін дамытуды жоспарлау. Кәсіпорынның өндірістік жоспарының мазмұны. Бәсекелестік стратегиясын қалыптастыру. Жоспарлаудың әдістемелік негізі. Ішкі өндірісті жоспарлау. Кәсіпорынның өндірістік қуаты және оны анықтаушы факторлар.

15 Өндіріс және өткізу шығындары

Өндіріс шығындарының мәні және өндірістік шығындар экономикалық категория ретінде және оның түрлері. Өнімді өндіруге және өткізуге кеткен шығындардың классификациясы. Өнімнің өзіндік құнының құрылымы және оны анықтаушы факторлар. Кәсіпорында өнімнің өзіндік құнын жоспарлау.

«Кәсіпкерлік» пәнінің мазмұны

1 Кәсіпкерлік теорияларының даму тарихы

18-19 ғасырлардағы кәсіпкерлік ойдың қалыптасуы және алғашқы теориялық бағыттары. А.Смид, Дж.Бодо, Дж.Б. Кәсіпкерлік теориясын қалыптастыруда және олардың кәсіпкерлік қызметке мемлекеттің араласуына қарсылықтарын айтыңыз. Кәсіпкерлік қызметтің дамуы мен мәні, кәсіпкерлік қызметке қатысты заңнамалық актілердің жиынтығы. Кәсіпкерлік құбылыстар мен процестер. Кәсіпкерліктің функциялары: жалпы экономикалық, ресурстық, әлеуметтік, ұйымдастырушылық. Кәсіпкерлік классификациясы. Түрлері мен түрлері. Бағалы қағаздар нарығындағы кәсіпкерлік қызметтің рөлі.

2 Кәсіпкерлік теориялар

Кәсіпкерлік субъектілері жеке және заңды тұлғалар болып табылады. Кәсіпкерлердің құқықтары. Кәсіпкерлердің міндеті. Кәсіпкер тұлғасының сапасы. Жеке кәсіпкер. Қазақстан Республикасының азаматтарын дара кәсіпкер ретінде мемлекеттік тіркеу тәртібі. Жеке кәсіпкердің кірістері мен шығыстары кітабын енгізу. Жеке кәсіпкерлерге салық салу.

3 Кәсіпкерлік қызметтің ұйымдық-құқықтық нысандары

Кәсіпкерлік қызметтің ұйымдық-құқықтық нысанына коммерциялық ұйымдардың келесі түрлері кіреді: шаруашылық серіктестік (толық және шектеулі), жауапкершілігі шектеулі серіктестік, қосымша жауапкершілігі бар серіктестік, акционерлік қоғам (ашық және жабық серіктестік, құрылтай құжаттары, шаруашылық жүргізу құқығындағы негізгі басқару органдары). жарғылық қорды құру және үлестердің түрлері және оларды төлеу тәртібі), халықтық кәсіпорын, өндірістік кооперативтер.

4 Қазақстан Республикасындағы шағын кәсіпкерліктің даму тарихы

Шағын кәсіпкерлік субъектілерін анықтау критерийлері мен мәні. Шағын кәсіпкерліктің жетістіктері мен кемшіліктері: жергілікті кәсіпкерлік жағдайына тез бейімделу, субъектілердің дербестігі, басқару шығындарының төмендігі, тұрақты пайда, жеке

тәуекелдің жоғарылауы, ірі компанияларға бағыну, несие және қосымша несие алудағы қиындықтар, басқа шаруашылық жүргізуші субъектілермен келісім жасау кезіндегі тәуекелдік және т.б. Шағын кәсіпкерліктің экономикадағы рөлі: оның әсіресе мемлекеттік қаржыландырудағы рөлі, жұмыс орындарын құру жолдары, халықты еңбек тәрбиесіндегі орны. Шағын кәсіпкерлікті тоқтатудың себептері. Шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау нысандары мен бағыттары. Шағын кәсіпкерлікті қолдау инфрақұрылымы. Шағын бизнес үшін есеп берудің және салық төлеудің жеңілдігі.

5 Кәсіпкерлік субъектілерімен шаруашылық келісімдері

Шарттың негізі. Ақпараттың мәні және оның түрлері: бір жақты және екі жақты. Ауызша, жазбаша (жай куәландырылған). Сертификаттау куәлігі. Ақпаратты мемлекеттік тіркеуден өту. Заңсыздық, жалған ақпарат. Шарттың тақырыбы. Шарт түрлері: жария, бұрын келісілген, қоса берілген, үшінші тұлғаның пайдасына жасалған шарт, аралас. Сатып алу-сату шарты, бөлшек сату-сатып алу шарты, жеткізу шарты, несие шарты, сақтандыру шарты, несие шарты. Ұйымдардың шарт жасасуы. Қабылдау туралы түсінік. Келісімшарттарды бұзу және өзгерту. Кәсіпкерлердің экономикалық аспектілерін қарастырыңыз

6 Кәсіпкерлік қызметті бизнес-жоспарлау

Бизнес-жоспар тұжырымдамалары. Бизнес-жоспар – бәсекелестік нарықтағы жеке және қарызға алынған қаржылық мәліметтерді, кәсіпкерлік жобаны іске асыру процесінде туындайтын кадрлық және материалдық мүмкіндіктерді ескере отырып, компания дамуының негізгі бөлімдерін көрсететін құжат.

Бизнес-жоспарды құруға қажетті уақыт, лауазымы, құрамы, құрылымы. Бизнес-жоспар келесі бөлімдерден тұруы керек:

- * Кәсіпорынның жалпы сипаттамасы
- * Тауардың сипаттамасы
- * Тауарларды өткізу нарығы
- * Нарықтағы бәсекелестік
- * Маркетинг жоспары
- * Өндіріс жоспары
- * Ұйымдастыру жоспары
- * кәсіпорын қызметіндегі тәуекел
- * Қаржылық жоспар

7 Кәсіпкерлік ұйымның ағымдағы қызметін қаржылық қамтамасыз ету.

Кәсіпкерлік фирмаларды қаржыландыру. Ішкі және сыртқы қаржыландыру. Сыртқы қаржыландырудың негізгі көздері: бағалы қағаздар шығару, банктік несие тарту, коммерциялық несиені пайдалану, қайтарымсыз қаржылық көмек алу, акцияларды банкке немесе басқа шаруашылық ұйымдарға сату. Банктік несиелердің негізгі түрлері. Кәсіпорын мен банк арасында несие шартын жасау. Ұйымдарды коммерциялық тарату. Коммерциялық несиелердің түрлері. Инвестициялық салық несиесі. Факторинг – ұйымды қаржыландырудың бір түрі. Лизингтік операциялар. Ұйымдарды бюджеттік кредит есебінен қаржыландыру.

8 Кәсіпкерлік ұйымдардағы кадрлармен қамтамасыз ету

Кадрлық қамтамасыз етудің мәні. Ұйымның әлеуетті қызметкерлеріне талаптарды қалыптастыру (қызметкердің жеке қасиеттерін бағалау үшін талдау.) Ұйымның жаңа серіктестерін іздеу жолдары (БАҚ, яғни радио, теледидар, газеттер арқылы; рекрутинг агенттері арқылы, түлектерді тарту арқылы). орта және жоғары оқу орындары). Жұмысқа қабылдау тәсілі. Негізгі әдістерге мыналар жатады: сұхбат алу, тест жүргізу, іскерлік ойындар өткізу, тестілеу уақыты, Персоналды бағалау орталығына хабарласу. Еңбек шартын жасау. Еңбек шартын бұзу. Ұжымдық шарт жасасу.

9 Кәсіпкерлік қызметтегі бәсекелестік

Кәсіпкерлік қызметтегі бәсеке және оның түрлері. Кәсіпкер төлеуге міндетті салықтар мен алымдар түрлері. Республикалық салықтар мен алымдар. салықтың шарты. Оның негізгі элементтері: салық салу объектісі, салық салу базасы, салық салу уақыты, салық ставкасы, салықты төлеу тәртібі, мерзімі. салықтық жеңілдіктер. Ұйымның пайдасына салық салу. Шағын кәсіпорындардың пайдасына салық салу бойынша жеңілдіктер. Қосымша құн

салығы. Объектілер, қосылған күн салығының ставкалары. Ұйымдардың акциз төлеуі. Акцизге жататын тауарлар. Ұйымның мүлкіне салық салу. Сатудан салық салу. Жол қорына түсетін салықтар.

10 Фирмаларда лизингті қолдану тәртібі

Лизинг және оның мазмұны. Лизингті қолдану тәртібі. Қазақстан Республикасындағы лизингтік қызметті талдау. Кәсіпорын аудитін жүргізу. Лизингтік компанияларды акпараттық қамтамасыз ету. Лизингтік компанияларды ұйымдастыру. Лизингтік компаниялардың құрылуы.

11 Кәсіпорынның сыртқы экономикалық қызметі

Фирмалар және оның құрылымы. Экспорттық және импорттық қызмет көрсететін фирма. Қазақстан Республикасындағы сыртқы экономикалық қызметтің маркетинг және басқару формалары. Кәсіпорынның сыртқы экономикалық қызметінің түрлері. Кәсіпорынның сыртқы экономикалық қызметінің нысандары.

12 Кәсіпкерлік қызметті тоқтату

Кәсіпкерлік қызметті тоқтату нысандары. Қазақстан Республикасындағы кәсіпкерлік қызметті тоқтату тәртібі мен себептері. Кәсіпкерлік фирмалардың өмір сүру кезеңдері.

3.2 Кешенді емтиханға берілген сұрақтар

1. Экономикалық тәуекелдердің түрлері: өндірістік, коммерциялық, несиелік, инвестициялық, валюталық, инфляциялық.
2. Мысал бойынша кәсіпорынның пайдасын, оның мәні мен қалыптасуын есептеңіз.
3. Кәсіпорынның негізгі қорларының амортизациясын есептеудің анықтамасын беріңіз және тәртібін көрсетіңіз.
4. Патенттерге, лицензияларға, ноу-хауға анықтама беріңіз және олардың экономикалық мәнін сипаттаңыз.
5. Өндіріс процесі туралы түсінік беріңіз. Өндірістік процестердің классификациясын қолданыңыз.
6. Кәсіпорынның ресурстары, активтері және капиталы түсінігін беріңіз.
7. Кәсіпорындағы қаржылық нәтижелер түсінігін беріңіз. Кәсіпорын пайдасының мәні мен маңызын сипаттаңыз.
8. Іскерлік этика. Ұйымның әлеуметтік жауапкершілігінің мазмұнын сипаттаңыз.
9. Жеке кәсіпкерлік. Жеке кәсіпкерліктің артықшылықтары мен кемшіліктері.
10. Инновациялық бизнес-инкубаторлар: түсінігі, құрылымы, орындалатын функциялары. Олардың жұмыс істеу тиімділігін бағалау әдістері.
11. Қызметтердің классификациясы. Маркетингтік коммуникациялардың негізгі түрлері
12. Кластерлер: түсінігі, ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігіне әсері.
13. Краудфандинг: оның Қазақстандағы тәжірибесін бағалаңыз
14. Кәсіпорынның тәуекелдерін және дағдарыстың алдын алу жолдарын атаңыз.
15. Бизнес бастау: Бастауды үйрену әдісін пайдалану.
16. Кәсіпорындағы айналым қаражатын нормалау қажеттілігін негіздеңіз.
17. Кәсіпорынның экономикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігін негіздеңіз және оның функционалдық құрамдас бөліктерін ашыңыз.
18. Өнімнің өзіндік құнын жоспарлау және калькуляциялау процесін түсіндіріңіз.
19. Ғылыми-техникалық прогрестің мәнін және оның кәсіпорынның инновациялық қызметіне әсерін түсіндіріңіз.
20. Бизнес мақсаттарды қоюға арналған SMART технологиясын сипаттаңыз.
21. Бизнестегі өнім немесе қызмет түрлерін сипаттаңыз: B2B, B2C, B2G
22. Кәсіпкерлер нарығындағы делдалдардың цифрлық платформаға (уберизация) өтуін сипаттаңыз.
23. Кәсіпорынның өндірістік құрылымын сипаттайтын көрсеткіштерді сипаттаңыз.
24. Экономикалық дағдарыстың бизнеске әсерін сипаттаңыз.
25. Өндірістік кооперативтерге, олардың құрылтай құжаттарына және кооперативті басқару органдарына сипаттама беріңіз.

26. Өнеркәсіптік өнімнің өзіндік құны мен жасыл экономика арасындағы байланысты сипаттаңыз.
27. Кәсіпкерлік функциясының мәнін сипаттаңыз: жалпы экономикалық, ресурстық, шығармашылық ізденіс, ұйымдастырушылық.
28. Кәсіпорынның экономикалық шығындарын сипаттаңыз.
29. Еңбек өнімділігінің категориясын анықтаңыз: өлшеу әдістері, өсу жолдары мен факторлары.
30. Кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілігін арттырудағы сапаның рөлін анықтаңыз.
31. А.Смиттің кәсіпкерлік туралы ілімінің ерекшеліктері.
32. Коммерциялық құпияны және оны қорғау жолдарын сипаттаңыз.
33. Кәсіпорынның негізгі қорларына, құрамы мен көздеріне сипаттама беріңіз.
34. Кәсіпорындағы өндірістік циклді және оны қысқарту шараларын сипаттаңыз.
35. Кәсіпкерлікті инвестициялау және мемлекеттік қолдау шарттарын сипаттаңыз.
36. Қазіргі бизнес ортадағы стартап жобалардың ерекшеліктерін бағалаңыз.
37. Кәсіпорынның қаржылық жағдайын және төлем қабілеттілігін бағалаңыз.
38. Кәсіпорында еңбек ресурстарын пайдалану тиімділігін бағалау.
39. Инновациялық жобалардың тиімділігін бағалау.
40. Кәсіпкерліктің түрлері мен түрлерін атаңыз: өндірістік, коммерциялық және сауда, қаржылық және несие.
41. Кәсіпкерліктегі бизнес-жоба мен стартап-жобаның айрықша белгілерін көрсетіңіз.
42. Қазіргі экономикалық жағдайдағы гиг экономикасына мысал келтіріңіз.
43. Еңбек өнімділігінің өсу факторлары мен резервтерін талдаңыз.
44. Кәсіпорынның айналым қаражатын талдаңыз.
45. Некенің түрі мен себебі бойынша жіктелуін, есебін және талдауын жүргізіңіз.
46. Баға құру процесін кеңейтіп, кәсіпорын мысалында баға саясатын сипаттаңыз.
47. Кәсіпорын персоналының еңбегіне ақы төлеу жүйесін кеңейтіңіз және әртүрлі еңбекақы жүйесіне мысалдар келтіріңіз.
48. Акселераторлардың мәнін және олардың кәсіпкерлікті дамытудағы рөлін түсіндіріңіз.
49. Инновациялық кәсіпкерліктің мәселелерін және оның Қазақстан нарығындағы дамуын қарастырыңыз (Astana Hub технопаркі мысалында).
50. Шағын кәсіпкерліктің экономикадағы рөлі.
51. Кәсіпорын персоналының (персоналының) классификациясын жасаңыз.
52. Қазақстан нарығындағы сатудың онлайн және офлайн формаларын салыстырыңыз.
53. Кәсіпорындағы айналым қаражаттары мен негізгі қорлардың мәнін салыстырыңыз.
54. Өндіріс факторларын және олардың түрлерін салыстырыңыз.
55. Шаруашылық жүргізуші субъектілер: жеке және заңды тұлғалар.
56. Кәсіпорын қызметін қаржыландыру көздерінің қалыптасуын көрсетіңіз.
57. Франчайзинг – бизнесті ұйымдастырудың бір түрі. Франчайзинг түрлері.
58. Й.Шумпетер ұсынған кәсіпкерліктің сипаттамасы.
59. Максатты нарық сегменті және өнімді позициялау.
60. Кәсіпорынның өнім саясатының экономикалық мәні және тауар ассортименті.
61. «Кәсіпорынның шаруашылық қызметін талдау» пәнінің пәнін, мазмұнын және міндеттерін атаңыз.
62. Материалдық ресурстарды пайдаланудың тиімділік көрсеткіштерін бағалаңыз. Оларды есептеу әдісі.
63. Экономикалық қызметті талдауда ішкі және сыртқы факторларды салыстырыңыз.
64. Детерминирленген факторлық талдауда интегралдық әдісті қолданудың артықшылықтарын табыңыз.
65. Факторлық талдау үшін факторларды анықтаңыз.
66. Көп өлшемді салыстырмалы талдауды жүргізу, оны қолдану мақсаты және бір өлшемдіден айырмашылығы.
67. Кәсіпорынды басқарудағы және оның қызметінің тиімділігін арттырудағы АХД рөлі мен міндеттерін анықтаңыз.
68. АГД негізгі принциптері, олардың сипаттамасы.

69. Материалдық ресурстарды пайдалану тиімділігінің көрсеткіштерін бағалаңыз. Оларды есептеу әдісін анықтаңыз.
70. Абсолюттік және салыстырмалы көрсеткіштер. Ұғымдарды беріңіз және олардың айырмашылығын көрсетіңіз.
71. Экономикалық қызметті талдаудағы жүйелік тәсілдің ерекшеліктері қандай.
72. Өнімнің өзіндік құнын төмендету резервтерінің жіктелуін сипаттаңыз.
73. Факторлық жүйелерді детерминирленген модельдеуді түсіндіріңіз.
74. АХД-да қолданылатын салыстырмалы шамалардың түрлерін атаңыз.
75. Талдаудағы тиімділік көрсеткішін бағалаңыз. Бұл көрсеткіштің мәні мен ерекшеліктерін анықтаңыз.
76. Шаруашылық қызметтің алдын ала (перспективті) және кейінгі талдауын бағалаңыз.
77. Кәсіпорынның шаруашылық қызметін талдау объектілерін жіктеніз.
78. Экономикалық талдау әдісіне тән белгілерді көрсетіңіз.
79. Салыстырмалы талдауды, оны қолдану мақсатын сипаттаңыз.
80. Кәсіпорынның шаруашылық қызметін талдаудың кәсіпорынды басқару жүйесіндегі орнын анықтаңыз.
81. Функционалдық шығындарды талдаудың негізгі міндеттері қандай.
82. Өнім сапасының жалпы, жеке және жанама көрсеткіштерін талдаңыз.
83. Өнімді өткізуден түскен пайдаға факторлық әсерлерді есептеу кезендерін бағалаңыз.
84. Кәсіпорында аналитикалық жұмыстарды орындаудың негізгі кезендері қандай.
85. Өнімді өндіру мен өткізуді талдаудың мәні мен міндеттерін анықтаңыз. Оны жүзеге асыру әдістемесі.
86. АГД кезінде факторлық талдау техникасы. Факторлық талдаудың негізгі міндеттерін түсіндіріңіз.
87. Кәсіпорынның АХД нәтижелерін құжаттау.
88. Кәсіпорын өнімінің (қызметінің) құрылымы. Оның кәсіпорынның экономикалық көрсеткіштеріне әсерін анықтаңыз. Кәсіпорынның еңбек ресурстарының болуын талдауды жүргізу: талдаудың мақсаты. Негізгі міндеттері мен әдістемесі.
89. Кәсіпорынның материалдық ресурстарын пайдалану тиімділігін талдауды анықтаңыз.
90. Кәсіпорынның негізгі қорларын пайдалануды талдау.
91. Кәсіпорын қаражатын талдаудың мақсаттары мен міндеттерін, ақпарат көздері мен әдістемесін анықтаңыз.
92. Негізгі құралдардың жіктелуін және бағалау әдістерін анықтаңыз.
93. Кәсіпорынның табыстылығын талдаңыз.
94. Материалдық ресурстарды тұтыну, үнемдеу және үлестік тұтыну индекстерін анықтаңыз.
95. ЖҚА факторларының әсерін өлшеудің негізгі әдістерін атаңыз.
96. Тауарлы-материалдық қорлардың көлемі мен құрылымын салыстырыңыз.
97. Өнеркәсіптік кәсіпорынның өнімін өндіру және өткізу көлемін ұлғайту резервтерін көрсетіңіз.
98. Жұмыс уақытын пайдалануды талдаңыз.
99. Кәсіпорынның қаржылық жағдайын және оның қаржылық тұрақтылығын талдаудың мәні мен міндеттерін түсіндіріңіз.
100. Материалдық ресурстарды басқарудың мақсаттары мен міндеттерін негізденіз.
101. Кәсіпорынның өндірістік қуатының пайдаланылуына талдау жүргізу.
102. Өндірістің ұйымдық-техникалық деңгейін талдау әдістерін жіктеніз.
103. Өнеркәсіптік кәсіпорын өнімінің жекелеген түрлерінің өзіндік құнына талдау жасаңыз. Өнімнің өзіндік құнын төмендету резервтері.
104. Өндіріс пен өткізу жоспарының динамикасы мен орындалуына талдау жасаңыз.
105. Кәсіпорынның материалдық ресурстарын пайдалану тиімділігіне талдау жүргізу.
106. Ресурстар, өнім және өндіріс рентабельділігінің өзгеруіне факторлардың әсер етуінің индекстік талдауын салыстырыңыз.
107. Өндірістік құрал-жабдықтардың болуы мен пайдаланылуына талдау жүргізу.
108. Шығарылған жердегі өндіріс шығындарының жіктелуін бағалаңыз.

109. Пайдаға бағаның, шығарылатын өнім көлемінің және ассортимент ауысымының әсеріне факторлық талдау жасаңыз.
110. Өндірісті басқару мен өнімді өткізуді талдаудың мақсаттары мен кезендерін анықтаңыз.
111. Кәсіпорынның болуы мен қауіпсіздігін талдауды материалдық ресурстармен салыстырыңыз.
112. Өткізу көлемінің шығынсыз талдауын жүргізу.
113. АХД-да экономикалық ақпаратты өңдеу жолдарын атаңыз.
114. Өндірістік құрал-жабдықтарды пайдалану көрсеткіштерінің өнім көлеміне әсерін талдаңыз.
115. Негізгі қорлардың жағдайы мен динамикасын талдаңыз.
116. Өндірістің ұйымдық-техникалық деңгейін талдаудың міндеттерін, маңыздылығын және ақпараттық қамтамасыз етілуін атаңыз.
117. Өнімнің өзіндік құнын талдаудың индекстік әдісін өткізіңіз.
118. Технология деңгейінің көрсеткіштерін, олардың сипаттамаларын және есептеу әдістерін сипаттаңыз.
119. Еңбекақының деңгейі мен динамикасын талдауды анықтаңыз.
120. Өндіріс пен өткізу көлемінің өсу резервтерін салыстырыңыз.

Қорытынды аттестаттау билеттерінің есептері

1. 2021-2022 жылдардағы кәсіпорынның қорқайтарымын, қорсыйымдылығын, еңбек өнімділігі деңгейін анықтау қажет.

а. Бастапқы мәліметтер

Көрсеткіштер	Есепті жыл (2021 ж.)	Жоспарлы жыл (2022 ж.)
Өндірілетін өнім, мың ақша бірлігі	1200	1500
Негізгі өндірістік қордың орташа жылдық құны, мың ақша бірлігі	650	800
Жұмысшылардың орташа тізімдік саны, адам	200	185

2. Екі өнеркәсіптік кәсіпорында есепті жыл бойынша келесі мәліметтер белгілі болған:

№	Өнім шығарылымы, мың ақша бірлігі .	Жұмысшылардың орташа тізімдік саны, адам.
1	180, 0	1200
2	346, 5	1980

Екі кәсіпорын бойынша жұмысшылардың жылдық еңбек өнімділігінің деңгейіндегі айырмашылықтарды (%) анықтау керек?

3. Есеп.

Көрсеткіштер	Өлшем бірлігі	Тоқсан		
		1	2	3
Шығарылған бұйым саны	Дана	1500	2000	1800
Бір бұйымның бағасы	Мың ақша бірлігі	65	65	65
Бір бұйымның өзіндік құны	Мың ақша бірлігі	50	52	48

Әрбір тоқсандағы шығарылатын өнімнің өзіндік құнын салыстыру қажет.

4. Бұйымның бағасы – 4 ақша бірлігі . Егер бұйымды дайындау уақыты 2,5 сағаттан 2 сағатқа қысқарған жағдайда өндірушінің 1 күндік табысы қалай өзгереді. Жұмыс уақытының қоры 10 сағат құрайды.

5. Өнімді шығарудан түскен түсім – 1 500 мың ақша бірлігі ні құрайды. Шығарылған өнімнің өзіндік құны – 993 мың ақша бірлігі. Материалдық құндылықтарды сатудан түскен табыс – 10 мың ақша бірлігі ні құрайды. Шығарылымнан тыс операциялардан түсетін табыс – 50 мың ақша бірлігі . Шығарылымнан тыс операциялардың шығындары – 74 мың ақша

бірлігін құрайды. Баланстық табысты, шығарылған өнімнің рентабельділік деңгейін анықтау керек.

6. Екінші разрядтағы жұмысшының сағаттық тарифтік ставкасы 120 тг.. Орындалған жұмыстардың еңбек сыймдылығы -3000 нормо-сағат. Жұмысшының жалақы көлемін есептеңіз.

7. Төмендегі берілген мәліметтер негізінде жартылай өткізгіш пластиналарды жонуға арналған станоктың амортизациялық нормасын және жылдық құнын анықтау керек?

Көрсеткіштер	Көрсеткіштер
1. Көтерме бағасы, акша бірлігі	2920
2. Монтаждау және жеткізу бойынша шығындар, акша бірлігі	82
3. Қызмет ету мерзімінің соңындағы қайта монтаждау шығындары	48
4. Қызмет ету мерзімі аяқталған кейінгі станокты пайдаланудан түскен табыс, акша бірлігі	52
5. Амортизациялық мерзім, жыл	10

8. Тігін фабрикасы 2 ауысымда жұмыс жасайды. Тігін станоктарының саны жыл басында 500 болды. 1-ші сәуір айынан бастап 60 станок қондырылған. 1 тамыздан бастап 50 станок есептен шығарылды. Жыл бойындағы жұмыс күнінің саны – 260 күн. Станоктардың жоспарлы жөндеу жұмыстарына тұрғызылу шамасы – 5 %. Бір станоктың еңбек өнімділігі – сағатына 4 м. матаны құрайды. Өнімді шығару жоспары – 7500 мың м. Фабриканың өндірістік қуатын және оны пайдалану коэффициентін есептеу керек.

9. Қызметкердің уақыт-сыйақылық жүйе бойынша төленетін жалақы көлемін есептеңіз. Оклад – 151,2 мың тг., бөлімшеге бекітілген сыйақы көлемі-25 %. Қызметкерге 10 % көлемінде сыйақы тағайындалды. Қызметкер 18 күн жұмыс жасады. Күнтізбе бойынша жұмыс уақыты – 21 күн.

10. Келесі көрсеткіштер негізінде амортизациялық аударымдарды есептеңіз. Ғимарат құны – 50 млн.тг. (5 %), тасымалдау құралдарының құны – 100 млн.тг.(10%), құрал-жабдықтар құны – 46 млн.тг. (12%). Амортизациялық аударымдар нормасы жақшада көрсетілген.

11. Қызметкердің және оның отбасының бір күндік тұтынатын тұрмыстық және азық түлік шығындары 20 акша бірлігін құрайды. Бір аптадағы өндірілетін өнімді сатып алу үшін 40 акша бірлігін, 1 тоқсан сайын 400 акша бірлігін, жарты жылда – 800 акша бірлігін, 1 жылда 4200 акша бірлігін жұмсайды. Жұмыс күшінің күндік құнын анықтау керек.

12. Есепті кезеңдегі күндер саны – 90, өнімді сатудан түскен түсім -27 млн.тг. нормаланған айналым құралдарының орташа қалдығы – 9,9 млн.тг. Айналым ұзақтығын есептеңіз.

13. Кәсіпорында құны 200 мың акша бірлігі болатын құрал-жабдық бекітілді. Қызмет көрсету мерзімі – 10 жыл. Өндірістік ғимараттың құны -5000 мың акша бірлігі, өз құнын 50 жылда жоғалтады. Өндірістік үдерісте 80 мың. Акша бірлігіне 80 мың акша бірлігіне құралдар және 15 мың акша бірлігіне саймандар алынды (қызмет көрсету мерзімі сәйкесінше 4 және 3 жыл). Негізгі капиталдың жылдық амортизациясын есептеңіз.

14. Кәсіпорынның жалпы және таза пайдасын анықтаңыз. Бір жылдағы жалпы өнімнің құны – 80 млн.тг. Оның өндірісіне жұмсалған материалдық шығын – 38 млн.тг., еңбекақы шығындары – 9,6 млн.тг.

15. Баланстық құны 4500 мың акша бірлігі болатын жаңа құрылғыны сатып алу үшін амортизациялық аударым нормасын есептеу қажет. Жою құны баланстық құнның 5%-ы деңгейінде болжанған. Эксплуатациялаудың нормативтік мерзімі – 8 жыл.

16. Ағымдағы жылы өнімді өндіру барысында тұрақты шығындар – 90 мың.тг. Бір бұйымға жұмсалатын ауыспалы шығындар – 25 мың тг. Бір бұйым құны – 75 тг. Пайданы 2,4 млн.тг. жеткізуге қажетті сату көлемін анықтаңыз.Егер сату көлемі 15 %-ға кемігенде сату көлемі қалай өзгереді?

17. Әрбіреуі 50 акша бірлігінен тұратын 1 млн. жәй акция және әрбіреуі 1 мың акша бірлігі тұратын 40 артықшылығы бар акциялар шығарылған. Егер дауыс құқығын беретін

акцияның 10 пайызын ғана бақылауды қамтамасыз ету үшін иемдену жеткілікті болған жағдайдағы акционерлік капитал және акцияның бақылау пакетін анықтау қажет. Жәй және артықшылығы бар акциялардың айырмашылығы неде?

18. Есепті мәліметтер бойынша норма көрсеткішін 8%ға төмендету әсерінен және бағаның 3%-ға төмендеуі есебінен материалдар үнемделген. Есеп бойынша тауарлы өнімнің өзіндік құны 120,6 млн акша бірлігі құраған. Шикізаттар мен материалдар шығыны – 80,8 млн акша бірлігі. Берілген мәліметтерге сәйкес өнімнің өзіндік құнына көрсетілген факторлардың әсерін анықтау қажет.

19. Цехтағы бір типті станоктар саны 100 бірлік, 1-ші қарашадан бастап 30 станок орнатылған, 1-ші мамырдан бастап 6 станок істен шығарылған. Жыл бойындағы жұмыс күні саны – 258 күн құрайды. Жұмыстың режимі – 2 ауысым. Бір ауысым ұзақтығы – 8 сағат құрайды. Бір станоктың еңбек өнімділігі сағатына – 5 өнім. Жылдық өндіру жоспары – 1 700 000 бірлікті құрайды. Цехтің өндірістік қуаты мен пайдалану коэффициентін анықтау керек.

20. Базалық және ағымдағы мерзімдегі тауар айналымы туралы мынадай мәліметтер берілген:

Тауар түрі	Тауар айналымы, мың тенге		Ағымдағы мерзімдегі тауар бағасының базалық мерзіммен салыстырғандағы өзгерісі, %
	Базалық мерзім	Ағымдағы мерзім	
A	870	800	+2,5
B	350	320	+3,5
C	1190	1220	+1,5

Осы мәліметтер бойынша бағаның гармониялық орташа индексі есептеу қажет.

21. Қызметкерлердің айлық жалақысы туралы мынадай мәліметтер берілген:

Айлық жалақы, тенге	Қызметкерлер саны, адам
x	f
70000	7
75000	8
80000	15
85000	11
90000	9
Барлығы	50

Осы мәліметтер бойынша бір қызметкерге шаққандағы орташа жалақыны есептеу керек.

22. Аспапты дәнекерлеуге кеткен уақыт туралы мынадай мәліметтер берілген:

Дәнекерлеу уақыты, мин	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	Барлығы
Аспап саны	5	10	17	11	7	50

Осы мәліметтер бойынша анықтау керек:

- 1) аспапты дәнекерлеу уақытының орташа шамасын;
- 2) мода мен медиананы. Қорытынды жасаңыз

23. Өндірілген өнім көлемі және өнім өндіруге жұмсалған уақыт шығыны туралы мынадай мәліметтер берілген:

Өнім түрі	Ағымдағы мерзімде шығарылған өнім, дана	Өнім бірлігін өндіруге жұмсалған уақыт шығыны, адам-сағ	
		Базалық мерзім	Ағымдағы мерзім
A	20160	5,3	5,1
B	5710	10,4	10,5
C	5050	12,8	12,5

24. Осы мәліметтер бойынша еңбек сыйымдылығының агрегаттық индексі есептеңіздер. ҚР-да өндірілген мыс кені туралы мынадай мәліметтер берілген:

Жылдар	2004	2005	2006	2007	2008
Мыс кені, мың тонна	30375	34052	34062	31245	32423

Осы мәліметтер бойынша қатардың негізгі көрсеткіштерін тізбекті әдіспен есептеңіз және қатардың орташа көрсеткіштерін анықтаңыз.

25. ҚР-да негізгі капиталға бөлінген күрделі салым (инвестиция) төмендегідей болды (млрд.тг).

Жылдар	2004	2005	2006	2007	2008
Негізгі капиталға бөлінген күрделі салым	1502,7	2220,0	2610,5	3185,1	3620,1

Осы мәліметтер бойынша қатардың негізгі көрсеткіштерін 2 әдіспен (базалық, тізбекті) есептеңіз және қатардың орташа көрсеткіштерін анықтаңыз.

26. Кәсіпорын жұмысшыларының жастары туралы мынадай мәліметтер берілген:

Жастары бойынша анықталған жұмысшылар топтары	22-ге дейін	22-26	26-30	30-34	34-38	38-42	42 және одан жоғары
Жұмысшылар саны	8	12	15	23	17	14	11

Осы мәліметтерді пайдаланып, анықтау керек:

- 1) жұмысшылардың орташа жасын;
- 2) модамен медиананы. Қорытынды жасаңыз.

27. Есеп

Кәсіпорын қызметкерлерінің тізімдік саны 2010 жылы төмендегідей болды.

Уақыт	I/I	I/III	I/VI	I/LX	I/I – 2011ж
Қызметкер саны	300	322	336	322	312

Осы мәліметтер бойынша кәсіпорын қызметкерлерінің жылдық орташа тізімдік санын анықтау керек.

28. Мынадай мәліметтер берілген:

Жылдар	2006	2007	2008	2009	2010
Өндірілген көмір, мың тонна	96231	98384	111072	100854	110806

Осы мәліметтер бойынша орташа өсу қарқынын анықтау қажет.

29. Мынадай мәліметтер берілген:

Жылдар	2006	2007	2008	2009	2010
Өндірілген көмір, мың тонна	78900	78384	98072	96854	100806

Осы мәліметтер бойынша орташа өсу қарқынын анықтау қажет.

30. 3 зауыттың өндірістік шығындары және олар шығаратын А өнімінің бір бірлігінің өзіндік құны туралы мынадай мәліметтер берілген:

Зауыт №	Өндіріс шығындары, мың тенге	Өнім бірлігінің өзіндік құны, тенге
1	1000	100
2	2300	115
3	550	110

Осы мәліметтер бойынша 3 зауытты қоса есептегенде өнім бірлігінің орташа өзіндік құны қанша болатынын есептеу керек.

31. Дүкендердегі мата қорлары туралы мынадай мәліметтер берілген (мың тг.)

I/I	I/II	I/III	I/IV	I/V	I/VI	I/VII
420	340	350	320	360	330	380

Осы мәліметтер бойынша қатардың түрін және орташа деңгейін бірінші жарты жылдық үшін анықтаңыз.

32. Қаңтар айында кәсіпорын қызметкерлерінің саны төмендегідей болды:

Күндер	1-4	5-11	12-25	26-31
Қызметкерлер саны	85	83	86	88

Осы мәліметтер бойынша қаңтар айындағы қызметкерлердің орташа санын есептеңіз.

33. ҚР-да негізгі капиталға бөлінген күрделі салым (инвестиция) төмендегідей болды (млрд.тг).

Жылдар	2004	2005	2006	2007	2008
Негізгі капиталға бөлінген күрделі салым	1703,7	2421,0	2824,5	3392,1	3836,1

Осы мәліметтер бойынша қатардың негізгі көрсеткіштерін 2 әдіспен (базалық, тізбекті) есептеңіз және қатардың орташа көрсеткіштерін анықтаңыз.

34. ҚР-да өндірілген мыс кені туралы мынадай мәліметтер берілген:

Жылдар	2004	2005	2006	2007	2008
Мыс кені, мың тонна	30383	34067	34082	31266	32447

Осы мәліметтер бойынша қатардың негізгі көрсеткіштерін тізбекті әдіспен есептеңіз және қатардың орташа көрсеткіштерін анықтаңыз.

35. Есеп 3 зауыттың өндірістік шығындары және олар шығаратын А өнімінің бір бірлігінің өзіндік құны туралы мынадай мәліметтер берілген:

Зауыт №	Өндіріс шығындары, мың тенге	Өнім бірлігінің өзіндік құны, тенге
1	1000	100
2	2300	115
3	550	110

Осы мәліметтер бойынша 3 зауытты қоса есептегенде өнім бірлігінің орташа өзіндік құны қанша болатынын есептеу керек.

36. Кәсіпорын жұмысшыларының жастары туралы мынадай мәліметтер берілген:

Жастары бойынша анықталған жұмысшылар топтары	24-ге дейін	24-28	28-32	32-36	36-40	40-44	44 және одан жоғары
Жұмысшылар саны	8	12	15	23	17	14	11

Осы мәліметтерді пайдаланып, анықтау керек:

- 1) жұмысшылардың орташа жасын;
- 2) модамен медиананы. Қорытынды жасаңыз.

37. Өнім өндіруге жұмсалған шикізат туралы мынадай мәліметтер берілген:

Кәсіпорын №	1 кг өнімге жұмсалған шикізат, кг	Барлық өнімге жұмсалған шикізат, кг
1	0,7	420
2	0,4	180

Осы мәліметтер бойынша 1 кг дайын өнімге жұмсалған шикізаттың орташа мөлшерін анықтаңыз

38. Қызметкерлердің айлық жалақысы туралы мынадай мәліметтер берілген:

Айлық жалақы, тенге	Қызметкерлер саны, адам
x	f
60000	10
65000	7
70000	12

75000	12
80000	9
Барлығы	50

Осы мәліметтер бойынша бір қызметкерге шаққандағы орташа жалақыны есептеу керек.

39. Мынадай мәліметтер берілген:

Өнім түрі	Шығарылған өнім саны, дана		1 өнімнің өзіндік құны, мың тенге	
	Базалық мерзім	Есепті мерзім	Базалық мерзім	Есепті мерзім
А	300	350	2,5	2,6
Б	400	470	3,5	3,5

Осы мәліметтер бойынша:

- 1) шығарылған өнім көлемінің және өзіндік құнның дербес индекстерін анықтаңыз.
- 2) шығарылған өнім көлемінің жалпы индексін анықтаңыз.

Мынадай мәліметтер берілген:

Өнім түрі	Сатылғаны, т.		1 кг бағасы, тг	
	шілде	тамыз	шілде	тамыз
өрік	3,0	4,0	130	140
алма	7,0	8,0	200	150

Осы мәліметтер бойынша:

- 1) сатылған өнім көлемінің және бағаның дара индекстерін анықтаңыз;
- 2) бағаның жалпы индексін Пааше, Ласпейрес формулаларымен есептеңіз.

40. Қаңтар айында кәсіпорын қызметкерлерінің саны төмендегідей болды:

Күндер	1-4	5-11	12-25	26-31
Қызметкерлер саны	95	92	96	98

Осы мәліметтер бойынша қаңтар айындағы қызметкерлердің орташа санын есептеңіз.

41.

Өнім түрі	Өткізілген өнім саны, дана			Өнім бірлігінің бағасы, мың тенге		
	I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан	I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан
	q0	q1	q2	p0	p1	p2
А	120	140	160	55	57	59
В	250	260	270	62	62	64
С	450	450	500	35	37	40

Осы мәліметтер бойынша өнімнің физикалық көлемінің агрегаттық индекстерін базалық және тізбектелген тәсілмен есептеңіздер.

42.

Өнім түрі	Өткізілген өнім саны, дана			Өнім бірлігінің бағасы, мың тенге		
	I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан	I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан
	q0	q1	q2	p0	p1	p2
А	120	140	160	55	57	59
В	250	260	270	62	62	64
С	450	450	500	35	37	40

Осы мәліметтер бойынша өнімнің физикалық көлемінің базалық және тізбекті индекстерін есептеңіздер.

43. Базалық және ағымдағы мерзімдегі тауар айналымы туралы мынадай мәліметтер берілген:

Тауар түрі	Тауар айналымы, мың тенге		Ағымдағы мерзімдегі тауар бағасының базалық мерзіммен салыстырғандағы өзгерісі, %
	Базалық мерзім	Ағымдағы мерзім	
А	970	900	+2,5
В	450	420	+3,5
С	1290	1320	+1,5

Осы мәліметтер бойынша бағаның гармониялық орташа индексін есептеу қажет.

44. Өндірілген өнім көлемі және өнім өндіруге жұмсалған уақыт шығыны туралы мынадай мәліметтер берілген:

Өнім түрі	Ағымдағы мерзімде шығарылған өнім, дана	Өнім бірлігін өндіруге жұмсалған уақыт шығыны, адам-сағ	
		Базалық мерзім	Ағымдағы мерзім
A	20150	5,3	5,1
B	5700	10,4	10,5
C	5100	12,8	12,5

Осы мәліметтер бойынша еңбек сыйымдылығының агрегаттық индексі есептеніңдер.

45. Өнім өндіруге жұмсалған шикізат туралы мынадай мәліметтер берілген:

Кәсіпорын №	1 кг өнімге жұмсалған шикізат, кг	Барлық өнімге жұмсалған шикізат, кг
1	0,8	480
2	0,5	200

Осы мәліметтер бойынша 1 кг дайын өнімге жұмсалған шикізаттың орташа мөлшерін анықтаңыз.

46. Жұмысшылардың жалақысы туралы мынадай мәліметтер берілген:

Айлық жалақы, тенге	Жұмысшылар саны, адам
x	f
60000	2
70000	6
80000	16
90000	12
100000	14

Осы мәліметтер бойынша айлық орташа жалақыны есептеңіз.

47. Қаңтар айында завод жоспарды 108 %ға орындады, ақпан айында өнім өндірісі қаңтар айымен салыстырғанда 7%ға жоғары болды. Егер завод айлық жоспарға сәйкес 90000 өнім бірлігін шығару қажет болатын болса, онда қаңтар және ақпан айларында жоспардан артық қанша өнім шығарылған?

3.3 Кешенді емтиханда пайдалануға рұқсат етілген әдебиеттер тізімі (бар болса)

5B050600, 6B04101 – Экономика білім беру бағдарламасы бойынша қорытынды аттестаттау бағдарламасы

2. «Фирма экономикасы» пәні бойынша силлабустар

4. «Кәсіпкерлік негіздері және стартаптарды тәлімгерлік ету» пәні бойынша силлабустар

5. «Кәсіпорынның шаруашылық қызметін талдау» пәні бойынша силлабустар

6. «Бизнес-жоспарлау» пәні бойынша силлабустар

7. «Өндірісті ұйымдастыру» пәнінің силлабустары

8. «Кәсіпкерлік статистика» пәні бойынша силлабустар

3.4 Студенттерге кешенді емтиханға дайындалу бойынша ұсыныстар

«Фирма экономикасы» пәні

«Фирма экономикасы» пәні көптеген ғылыми салалармен тығыз байланысты. Бұл пән бойынша студенттер кәсіпорын экономикасын тиімді басқарудың мәні мен қажеттілігін жақсырақ білетін болады.

«Кәсіпорын экономикасы» пәнін өткізу кезінде әрқашан шешуді қажет ететін сұрақтар туындайды: кәсіпорын экономикасы қалай жұмыс істеуі керек және оның жұмыс істеуі тиімділігін не анықтайды; біздің тасымалдаушылар мен тұтынушылар қалай жұмыс істеуі керек, қандай жағдайларда көтерме немесе бөлшек сауданы негіздеу қажет. Өндірісті басқару жүйесі қандай болуы керек, өнімді маркетинг және т.б.

«Фирма экономикасы» пәні көптеген ғылыми салалармен тығыз байланысты. Бұл пәнді оқығаннан кейін студенттер кәсіпорын экономикасын тиімді басқарудың мәні мен қажеттілігін жақсырақ біледі.

Бұл пәнді оқудың мақсаты – нарықтық экономика жағдайында кәсіпорын қызметінің экономикалық механизмін зерттеу негізінде студенттердің экономикалық ойлауын дамыту.

Пән тапсырмалары:

1. Кәсіпорынның басқару объектісі ретіндегі мәнімен, оның халық шаруашылығындағы орны мен рөлімен таныстыру;
2. Кәсіпорынның ресурстық базасын және оны пайдалану тиімділігін қарастыру;
3. Кәсіпорынның қызмет етуінің экономикалық механизмін және оның қызметінің қаржылық нәтижесін зерттеу.

Бұл курс сонымен қатар кәсіпорында ғылыми-техникалық прогресті жеделдету және өнім сапасын арттыру, өндіріс пен өткізу шығындарын азайту және пайданы барынша арттыру мәселелерін қарастырады.

Экономика салаларында халық тұтынатын тауарларды өндіру ең алдымен кәсіпорында жүзеге асырылады. Кәсіпорынның тиімді басқаруы ең алдымен өндірісті басқарумен, өндірісті жоспарлаумен, өнім сапасын басқарумен, қаржылық менеджментпен, өткізуді басқарумен, сатып алумен, шығындарды басқарумен, ресурстарды басқарумен және еңбек ақы шарттарымен байланысты. Сондықтан жұмыс күшінің құрылымы, мәдени-техникалық деңгейі, оларды тиімді пайдалану деңгейі, еңбек өнімділігін арттыру және осыған байланысты басқа да мәселелер ерекше қарастыруды қажет етеді.

«Кәсіпкерлік» пәні

«Кәсіпкерлік» курсы Қазақстан Республикасындағы фирмалардың дамуы, олардың құрылуы және тоқтатылуы, адам мен азаматтың құқықтық жағдайы туралы түсінік алуға мүмкіндік береді. «Кәсіпкерлік» курсының мақсаты: кәсіпкерлік қызметтің ғылыми-практикалық негіздерін, оны жоспарлаудың заманауи әдістерін тарату және қолдану.

Пәнді оқудың міндеттері:

- кәсіпкерлік қызметті ұйымдастырудың принциптері мен әдістерін, қызметтің шарттары мен түрлерін білу;
- қалыпты белсенділікті қамтамасыз ететін барлық ресурстардың ең қолайлы нұсқаларын анықтау;
- кәсіпкерлік экономикалық белсенділікті талдау.

Пәнді оқу нәтижесінде білім алушы меңгеруі керек: кәсіпкерлік қызмет субъектілері – жеке және заңды тұлға. Кәсіпкерлердің құқықтары. Кәсіпкерлердің міндеті. Кәсіпкер тұлғасының сапасы. Жеке кәсіпкер. Қазақстан Республикасының азаматтарын дара кәсіпкер ретінде мемлекеттік тіркеу тәртібі. Жеке кәсіпкердің кірістері мен шығыстары кітабын енгізу. Жеке кәсіпкерлерге салық салу. Кәсіпкерлік қызметтің ұйымдық-құқықтық нысанына коммерциялық ұйымдардың келесі түрлері кіреді: шаруашылық серіктестік (толық және шектеулі), жауапкершілігі шектеулі серіктестік, қосымша жауапкершілігі бар серіктестік, акционерлік қоғам (ашық және жабық серіктестік, құрылтай құжаттары, шаруашылық жүргізу құқығындағы негізгі басқару органдары). жарғылық қорды қалыптастыру және үлестердің түрлері және оларды төлеу тәртібі), халықтық кәсіпкерлік. Кооперативті процестерді зерттей білу.

3.5 Мемлекеттік емтиханды тапсыру нәтижелерін бағалау критерийлері

Қорытынды кешенді емтихан оқу процесінің маңызды және негізгі бөлігі болып табылады. Қорытынды кешенді емтиханды жоғары деңгейде тапсыру студенттің оқу бағдарламасын меңгеріп, үлгілі білім алғанына қарай теориялық білімінің деңгейін білдіреді.

Қорытынды кешенді емтихан тапсырар алдында оның аттестациясының төрағасы, құрамы және хатшысы бұйрықпен бекітіледі, ал барлық оқу жоспарлары мен

бағдарламаларын орындаған студенттер қорытынды кешенді емтиханды тапсыруға жіберіледі.

Қорытынды кешенді емтихан арнайы пәндерден тұрады, мұнда студенттер сұрақтарды алдын ала дайындайды және студенттерге әр пән бойынша шолу лекциялары оқылады, кенестер беріледі.

Қорытынды кешенді емтиханда билетте ауызша жауап беріледі. Студенттерге әр пән бойынша бір сұрақ және есеп беріледі, дайындалуға 45 минут уақыт беріледі. Студент сұрақтың жауабын мөрленген қағазға алдын ала жазып алады, содан кейін студент аттестация төрағасына және оның құрамы туралы жауап береді. Сонымен қатар, билет сұрақтарына қосымша үш қосымша оқу бағдарламасы бойынша студентке сұрақтар беріледі.

Оқушының білімін бағалау кезінде келесі жағдайлар ескеріледі:

- сұрақтарға нақты, сапалы және жүйелі жауап беру;
- қойылған сұрақтардың жауабын қазіргі экономикалық жағдаймен ұштастыра білу;
- ғылыми, теориялық тұрғыдан өз ойын жүйелей білу;
- есептің жауабын анықтауда қолданылатын теориялық әдістер мен әдістерді түсіндіре білу;
- қойылған қосымша сұрақтарға нақты, сапалы және жүйелі жауап беру.

Бағаларды жинақтау саясаты:

№	Тапсырмалар	Жалпы ұпай %
1	Бірінші сұрақ	30
2	Екінші сұрақ	30
3	Үшінші сұрақ	30
4	Қосымша сұрақ	10
5	Барлығы	100

Қорытынды кешенді емтихан «өте жақсы», «жақсы», «қанағаттанарлық немесе қанағаттанарлықсыз» деген бағамен баға қоюмен аяқталады. Әрине, студенттің жауабы, оның теориялық білімінің деңгейі ескеріледі.

Бағаның пайыздық мөлшерлемесі әріптік жүйе бойынша белгілерден тұратын сандық эквиваленттің тармақтарымен анықталады. Білім деңгейін әріптік жүйемен бағалау кезінде А (ең жоғары баға) және F (ең нашар баға) арасындағы ағылшын әліпбиінің әріптері қолданылады.

Он балдық жүйе бойынша есептелетін араб цифрымен 4,0-ден 1,0-ге дейінгі сандық эквиваленттер оң баға, 0 қанағаттанарлықсыз бағаның сандық баламасы болып табылады. Бағалаудың пайызы пайызбен анықталады. Сонымен қатар, 50%-дан 100%-ға дейінгі ұпайлар оң, ал 0%-дан 49%-ға дейінгі ұпайлар қанағаттанарлықсыз деп саналады.

Дәстүрлі бағалау шкаласы «өте жақсы», «жақсы», «қанағаттанарлық», «қанағаттанарлықсыз» қатарлары бойынша төрт балдық шкала бойынша қалыптасады.

Балдық-рейтингтік әріптік жүйе барлық студенттерге қолданылады.

Әріптік жүйе бойынша баға	Балдардың сандық баламасы	Пайыздық мазмұны	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	

F	0,5	25-49	Қанағаттанарлықсыз
Fx	0	0-49	

Емтихан билетінің сұрақтарына жауапты бағалау кезінде оны бағалаудың келесі критерийлері пайдаланылады: Сұрақ бойынша нақты материалды білу:

- Статистикалық мәліметтерді, әдеби дереккөздерді, ғылыми әдістерді пайдалана білу;
- Сұрақтарда көрсетілген әлеуметтік-экономикалық категориялар мен процестердің мәнін дәлелдей және түсіндіре білу;
- Жауап берілген сұрақ бойынша нақты қорытынды жасай білу.

Қорытынды кешенді емтихан кезінде бітірушінің жауабын бағалау кезінде комиссия респонденттің белгілі бір экономикалық категорияларды қалай түсінетінін және олармен қалай әрекет етуді билетінің бағалайды, нақты экономикалық мәселелерді талдайды, оны ойлауды, дәлелдеуді, белгілі бір позицияны қорғауды, анықтамаларды түсіндіруді біледі. өз сөзімен айтқанда. Осылайша, есте сақтау мен түсінудің ақылға қонымды үйлесімі, оқу аппаратын және ой жұмысын қарапайым жаңғырту қажет.

Мемлекеттік емтиханды тапсыру кезінде сақталуы тиіс келесі бағалау критерийлерін бөлуге болады:

- сұрақтарға жауаптардың мәнділігі (идеяларды, тұжырымдамаларды, фактілерді және т.б. дұрыс, анық және жеткілікті терең баяндау);
- жауаптың толықтығы және сонымен бірге негізделген қысқалығы;
- оқу аппаратының жаңалығы, ғылыми және нормативтік дереккөздерді пайдалану және түсіну дәрежесі;
- теорияны практикамен байланыстыра білу, алған білімдерін ерекше жағдайларда шығармашылықпен қолдана білу;
- баяндау логикасы мен аргументі;
- сауатты пікір айту, мысалдар келтіру, аналогиялар келтіру;
- сөйлеу мәдениеті.

100- баллдық жүйе	Дәстүрлі (төрт баллдық) жүйесі	(төрт бағалау бағалау	Бағалау критерийі	Бағалау критерийінің мазмұны
90 – 100	Өте жақсы		Құзыреттерді дамытудың жоғары деңгейі	Студент терең білім көрсетеді, күрделі есептерді шығара білу дағдыларын көрсетеді. Оқыған әдістер, тәсілдер және технологиялар негізінде мәселені/тапсырманы өз бетінше шеше алады.
70 – 89	Жақсы		Құзыреттердің даму деңгейінің жоғарылауы	Студент алған білімінің толықтығын көрсетеді, типтік есептерді толық көлемде шешу дағдыларын мен көрсетеді.
50 – 69	Қанағаттанарлық		Құзыреттерді дамытудың негізгі деңгейі	Студент құзыреттердің құрамына кіретін

			жалпы білім, білік және дағдыларды көрсетеді, оларды қолдану туралы түсінігі бар, бірақ қателермен қолданады.
0 – 49 Игерілмеген құзыреттер	Қанағаттанарлықсыз	Мәлімделген құзыреттер игерілмеген	Студентте қажетті білім, білік, дағды жоқ немесе құзіреттілік құрамына кіретін білім, білік, дағдыны ішінара көрсетеді.

Студент тиісті ұғымдар мен терминдерді нақты қолдана отырып, толық сауатты, толық және егжей-тегжейлі жауап берсе, сұрақтардың мазмұнын жеткілікті түрде терең ашса 95-100 балл қойылады. Жауапта себеп-салдарлық байланыс, кіріспе және қорытынды болуы керек. Күрделілігі жоғары экономикалық мәселелерді шешеді; практикалық іс-әрекетке қажетті шамада негізгі әдебиеттермен және зерттеу әдістерімен жақсы таныс; пәннің теориялық аспектілерін практикалық мәселелермен байланыстырады және аналитикалық қорытынды жасай алады.

90-94 баллға дейін студент жалпы жауап беріп, тиісті ұғымдар мен терминдерді дұрыс қолданса, сұрақтардың мазмұнын негізінен ашса қойылады. Жауапта себеп-салдарлық байланыс, кіріспе және қорытынды болуы керек. Күрделілігі жоғары экономикалық мәселелерді шеше алады және аналитикалық қорытынды жасай алады;

Студент ұғымдар мен терминдерді қолдануда болмашы қателермен сауатты, бірақ толық емес жауап берсе

85-89 балл қойылады. студенттің пән бойынша бағдарламаның толық көлемінде дерлік білімі бар (білімде тек кейбір, әсіресе күрделі бөлімдерде олқылықтар бар); Жауапта себеп-салдарлық байланыс, кіріспе және қорытынды болуы керек. Күрделілігі орташа экономикалық есептерді шеше алады және аналитикалық қорытынды жасай алады.

80-84 ұпайдан бастап өз бетінше және ішінара жетекші сұрақтармен билет сұрақтарына толық жауап береді; жеңіл және орташа күрделі экономикалық есептерді шешуге және аналитикалық қорытынды жасауға қабілетті.

75-79 ұпайдан ең маңыздысын әрқашан бөліп көрсетпейді, сонымен бірге жауаптардағы өрескел қателерге жол бермейді; жеңіл күрделі экономикалық мәселелерді шешуге және қорытынды жасауға қабілетті.

70-74 баллдан міндетті минимумнан асатын теориялық және аспаптық жауаптарды түсіндіре алады; күрделілігі жеңіл экономикалық есептерді шеше алады және толық емес қорытынды жасайды.

Студент ұғымдар мен терминдерді қолдануда іргелі қателермен толық емес жауап берсе, сондай-ақ себеп-салдарлық байланысты құра алмаса, қорытынды жасалмаса

50-69 балл қойылады.

Студент өз бетімен оқуға дайын болмаса немесе жауапта өрескел қателіктер жіберілсе, 50%-дан төмен қойылады.

Қорытынды кешенді емтиханның нәтижелері емтихан өтетін күні жарияланады. Сонымен, қорытынды кешенді емтихан кезінде хаттама жасалады, оған аттестаттау комиссиясының төрағасы, мүшелері және хатшысы қол қояды. Қорытынды кешенді емтиханды тапсырған студент дипломдық жұмысты орындауға жіберіледі.

4. Мүгедектерді және мүгедектерді қорытынды аттестаттау ерекшеліктері

Мүгедектер мен мүгедектер арасынан шыққан түлектер үшін қорытынды аттестаттау мұндай бітірушілердің психофизикалық даму ерекшеліктерін, жеке мүмкіндіктері мен денсаулық жағдайын ескере отырып жүргізіледі. Жеке ерекшеліктері бар түлектерге қорытынды аттестаттауды өткізу кезінде мынадай жалпы талаптар қамтамасыз етіледі: ұжымдық және жеке пайдалануға арналған арнайы техникалық оқу құралдарын пайдалану, бітірушілерге қажетті техникалық көмек көрсететін көмекші (ассистенттік) қызметтерді көрсету, қорытынды аттестаттау жүргізілетін ғимараттар мен үй-жайларға және онсыз қорытынды аттестаттау жүргізу мүмкін емес немесе қиын болатын басқа да жағдайларға.

Қорытынды емтиханды тапсыруда сізге табыс тілейміз!